

- К. В. Терещенко, В. І. Лагодзінська, В. М. Івкін, О. С. Ковальчук ; за ред. Л. М. Карамушки. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2023. С. 10–30.
4. Міхеєва Л. В. Психічне здоров'я дітей в умовах війни / Особистість та суспільство в цифрову еру: психологічний вимір (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права) : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 24 черв. 2022 р.) Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.», кафедра психології. Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2022. С.152–156. URL: <https://hdl.handle.net/11300/18287> (дата звернення: 05.12.2023)
 5. Портницька Н. Ф., Савиченко О. М., Тичина І. М. До проблеми збереження психічного здоров'я дітей та підлітків. *Актуальні проблеми психології*: зб. наук. праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2019. Том VI, Психологія обдарованості, вип. 16. С. 222–229.
 6. Проєкт «Психічне здоров'я для України». *MH4U Освіта*. URL: <https://edu.mh4u.in.ua/about/> (дата звернення: 03.04.2024)
 7. Проєкт «JuniorS». *Juniors*. URL: <https://www.juniors.org.ua/> (дата звернення: 06.04.2024)
 8. Яланська С. П. Розвиток творчості та гармонізація психоемоційного стану особистості: ресурс метафоричних асоціативних зображень. *Гуманітарний простір науки: досвід та перспективи*: зб. Матеріалів XXXVI Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., (31 жовтня 2022 р. Переяслав, 2022 р.). Вип. 36. С. 98–101.

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ СУЧАНИХ СТУДЕНТІВ

Харченко А. С., Яновська Т. А., Мишко Н. М.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
anzhelaohara@gmail.com, yanovska71@gmail.com, mushko_nadin@ukr.net*

Сучасна вища освіта ставить перед студентами не лише завдання професійного розвитку, але й чинить на них значний психологічний тиск. Інтенсивність вимог у процесі навчання студентів впливає на їхнє психологічне благополуччя.

Психологічне благополуччя студентської молоді являє собою інтегральну сукупність психологічних властивостей студентів, що зумовлюється комплексом зовнішніх і внутрішніх чинників, які сприяють позитивному функціонуванню особистості в процесі навчально-професійної діяльності [2].

Психологічне благополуччя студентів – один з основних факторів, від якого залежить якість їхнього життя, продуктивність навчальної діяльності, відносини з іншими людьми та загальне здоров'я. Студенти, які відчують себе психологічно добре, зазвичай мають кращі академічні результати та здатні краще впоратися зі стресом та негативними емоціями.

Проблемі психологічного благополуччя сучасних студентів присвячені праці В. Бочелюка і Я. Віхляєвої [1], Н. Гончарової [5], Л. Джаббарової [2], Н. Коструби і З. Полішук [3], Л. Сердюк [4], А. Харченко [6], Є. Хоменко [7], Т. Храбан [8] та інших науковців.

Л. Джаббарова [2] запропонувала структуру психологічного благополуччя студентської молоді, яка складається з гносеологічного, мотиваційного, афективного, ціннісного та конативного компонентів. Гносеологічний компонент включає комплекс знань про сутність і специфічні риси психологічного благополуччя. До складу мотиваційного компоненту входить система мотивів, яка впливає на спрямованість життєдіяльності особистості. Афективний компонент передбачає сукупність емоційних ставлень до себе та середовища). У ціннісному компоненті виокремлюються система цінностей, усвідомлень щодо себе, життя, професії. Конативний компонент охоплює комплекс умінь, здатностей, які дозволяють успішно реалізовувати власну діяльність та почувати себе комфортно.

Критеріями сформованості психологічного благополуччя студентів є психологічна грамотність, мотивація благополуччя, переживання благополуччя, цінність благополуччя, успішна діяльність [2].

У результаті проведеного В. Бочелюком і Я. Віхляєвою [1] емпіричного дослідження з'ясовано, що у студентів домінують середні показники психологічного благополуччя та його компонентів. Перевага середніх рівнів зафіксована й у проявах різних видів опановуючої поведінки: конфронтації, дистанціюванні, прийнятті відповідальності, втечі, плануванні вирішенні проблеми, позитивній переоцінці. Утім виявлено домінування низького рівня у проявах самоконтролю та високого рівня у пошуку соціальної підтримки студентів. Було виявлено обернений кореляційний зв'язок психологічного благополуччя з дистанціюванням, пошуком соціальної підтримки, втечею як видами опановуючої поведінки; прямий зв'язок показників психологічного благополуччя з рівнем розвитку самоконтролю. На думку авторів, актуальними способами подолання кризи студентами є занурення у світ фантазій, інтелектуалізація та раціоналізація проблеми, орієнтація на підтримку оточення.

Л. Сердюк [4] встановлено, що психологічне благополуччя пов'язане з ціннісно-смысловими орієнтаціями (життєвими цілями, процесом життя, результативністю життя) та життєстійкістю особистості. Особистісний потенціал психологічного благополуччя полягає в реалізації внутрішніх ресурсів, накопичених особистістю в результаті осмислення зв'язку свого минулого, теперішнього і майбутнього з точки зору реалізації своїх можливостей і досягнення життєвих перспектив – резервів повноцінної реалізації в

теперішньому та можливості розвитку своїх життєвих сил, трудових і духовних здібностей у майбутньому.

А. Харченко і Н. Гончаровою [5] визначені особливості психологічного благополуччя студентів із різним типом спрямованості. Структура психологічного благополуччя студентів із гуманістичною спрямованістю включає позитивні відносини з оточуючими, управління середовищем, задоволеність життям та його умовами. Складники психологічного благополуччя студентів із прагматичною спрямованістю передбачають високий рівень цілей у житті, автономію та задоволення основних життєвих потреб. Студенти з екзистенційною спрямованістю в психологічному благополуччі характеризуються особистісним зростанням та самоприйняттям, а студенти з егоцентричною спрямованістю – високим рівнем психосоціального стресу і нижчими значеннями показників психологічного благополуччя порівняно з іншими групами досліджуваних.

А. Харченко [6] виявлено, що психологічне благополуччя студентів обумовлене обраним ними фахом. Так, студенти-психологи, приділяючи достатньо уваги своєму особистісному розвитку та надаючи вагомої ролі системі комунікацій у професійному становленні, характеризуються більш вираженими показниками психологічного благополуччя, соціального та емоційного здоров'я, що реалізується за рахунок активного включення у відносини, надання й отримання підтримки, дотримання автономії, зростання і досягнень особистості. Студенти технічних спеціальностей характеризуються нижчими показниками психологічного благополуччя, хоча більше цілеспрямовані у житті, схильні реалізуватися у виробничій діяльності, не маючи вираженої залежності якості життя від успішності в системі комунікацій.

Є. Хоменко [7] встановила, що переважна більшість студентів мають середній та високий рівні психологічного благополуччя. Це пов'язано з оптимальними соціально-психологічними та безпековими умовами сьогодення. Також виявлено, що у студентів старших курсів більше розвинений компонент автономії, водночас студенти-першокурсники більше тривожні й залежні від соціальної думки.

Здійснений емпіричний аналіз особливостей психологічного благополуччя студентів у період війни дав можливість Н. Кострубі і З. Поліщук [3] виявити у більшості студентів середній рівень благополуччя. Він виявляється у цілісному, реалістичному погляді на життя, відкритості до нового досвіду, безпосередності і природності переживань. Це свідчить про задоволеність студентами життям в цілому, психологічне благополуччя та оптимістичне світовідчуття не зважаючи на умови військових дій у країні. Також було встановлено,

що найбільш виражена у студентів така риса особистості, як дружелюбність, що свідчить про готовність до співчуття, лагідність, скромність та прихильність до інших і готовність допомогти. У студентів жіночої статі значно вищі показники психологічного благополуччя у війну, ніж у студентів-чоловіків. Така тенденція спостерігається за показниками: позитивні відносини з оточуючими, особисте зростання, ціль у житті, самоприйняття.

Т. Храбан [8] проведено порівняльний аналіз важливості факторів психологічного благополуччя молоді, що навчається за військовим профілем, у довоєнний і воєнний періоди. У мирний час найважливішим фактором психологічного благополуччя курсантів є самоприйняття, а у воєнний час центральну роль у підтриманні(підвищенні) психологічного благополуччя молоді відіграє актуалізація життєвої мети, що можна також розглядати як стратегію подолання конкретного стресогенного фактора. На думку автора, актуалізація життєвої мети є надзвичайно ефективною для молоді, що навчається за військовим профілем, адже життєва схема курсантів, яка вже передбачала виконання військового обов'язку, не потребує ні зміни життєвої схеми (тобто припущень про світ і себе), ні зміни сприйняття стресової ситуації, наприклад пошуку її позитивних аспектів.

Таким чином, векторами дослідження психологічного благополуччя сучасних студентів є його структура, критерії, зв'язок з проявами опановуючої поведінки, ціннісно-смысловими орієнтаціями, життєстійкістю особистості, типом спрямованості, обраним фахом тощо. Актуальними виявляються дослідження особливостей психологічного благополуччя студентів в умовах воєнного стану. Проте, залишається відкритим питання: як різний рівень адаптації студентів до навчання у вищому закладі освіти впливає на їхнє психологічне благополуччя в умовах воєнного стану, що й буде предметом нашого подальшого дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бочелюк В., Віхляєва Я. Особливості зв'язку проявів опановуючої поведінки з показниками психологічного благополуччя у студентському віці. *Теоретичні і прикладні проблеми психології*. 2020. №3(53). Т3. С.106–116.
2. Джаббарова Л. В. Дослідження структури психологічного благополуччя студентської молоді. *Соціально-гуманітарний вісник*. 2019. Вип. 26-27. С. 72–73.
3. Коструба Н., Поліщук З. Психологічне благополуччя студентів у період війни: емпіричний аналіз. *Психологічні перспективи*. 2022. Вип. 40. С.51–61.
4. Сердюк Л. З. Структура та функція психологічного благополуччя особистості. *Актуальні проблеми психології. Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України*. Том V: Психофізіологія. Психологія праці. Експериментальна психологія. Вип. 17. Київ, 2017. С. 124–133.

5. Харченко А. С., Гончарова Н. О. Особливості психологічного благополуччя студентів із різним типом спрямованості. *Психологія і особистість*. 2017. № 2 (12). С. 185–193.
6. Харченко А. С. Особливості психологічного благополуччя студентів різних профілів підготовки. *Молодий вчений*. 2021. № 4 (92). С. 175–178.
7. Хоменко Є. Г. Психологічне благополуччя студентської молоді у військовий час. *Габітус*. 2023. Вип. 51. С. 121–125.
8. Храбан Т. Є. Актуальні питання психологічного благополуччя молоді під час навчання за військовим профілем: приклад України. *Вища освіта*. 2023. № 1(22). С. 51–66.

ПРОФЕСІЙНЕ САМОСПРИЙНЯТТЯ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПРОБЛЕМА ТРАНСФОРМАЦІЇ ОБРАЗУ «Я»

Чайкіна Н. О.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
chaykinano@gsuite.pnpu.edu.ua*

Війна завжди стає важким випробуванням для суспільства, торкаючись усіх сфер людського життя, включаючи особисте та професійне самосприйняття. Для спеціалістів різних галузей, професійне самосприйняття є вагомим фактором, що визначає не лише їхню мотивацію, але й здатність адаптуватися до складних умов і долати виклики, підтримуючи свою життєсткість. В умовах війни в Україні образ «Я»-спеціаліст піддається серйозним випробуванням, що зумовлює зміни професійної самосвідомості, включаючи професійний розвиток й психологічне сприйняття власної професії.

Мета даної публікації спрямована до аналізу впливу війни на самосприйняття спеціалістів та їх професійну адаптацію. Поглиблення такого розуміння вимагає врахування трансформацій образу «Я»-спеціаліст в сучасних умовах життєдіяльності.

Дискусія щодо класифікації типів образу «Я»-спеціаліста є актуальною темою в психології, оскільки вона охоплює різноманітні підходи до самосприйняття людини в професійному контексті. Образ «Я»-спеціаліст відображає не лише професійну ідентичність особистості, але й її внутрішнє усвідомлення себе як фахівця. Позитивне професійне самосприйняття та наближеність «Я»-базового і «Я»-ситуативного сприяє професійній успішності й самореалізації в професії [1].

Образ «Я-спеціаліст» можна визначити як суб'єктивне уявлення особистості про себе та інших в професійній сфері, включаючи диспозиційно-рефлексивне самовідношення і самопрезентацію. В якості складових образу «Я»-спеціаліст виступають: професійна самооцінка – частота реалізації своїх здібностей при виконанні